

21ste jaargang

nummer 1

januari 1985

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

DE UITGAVE ZAL WORDEN BEKOSTIGD UIT
VRIJWILLIGE BIJDRAGEN

Redactie en administratie:
Schouw 48-11, 8232 BD Lelystad
Postgiro 387695

DE KLEINE KRIMINALITEIT

Vandaag de dag kan men geen kwant opslaan of men leest over de 'kleine kriminaliteit': het openbreken van auto's, het roven van tasjes, geweld tegen de politie bij het uitzetten van mensen uit een kraakpand, vandalisme van grote groepen voetbalsupporters, vernieling van straatlantaarns, wachthuizen voor tram en bus, telefooncellen, enz., enz. Allerwegen klinkt dan ook de roep om meer activiteiten van de politie. Bij de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer werd er dan ook vooral door het CDA en de VVD op aangedrongen, dat de overheid meer zou doen aan het bestrijden van de kleine kriminaliteit, en onlangs kwam de VVD met een nota over het terugdringen daarvan. Als oplossing ziet de VVD het invoeren van een minimumstraf, meer cellen, meer politie, en zo nog wat zaken. Zonder twijfel is 't bij de VVD - naast de verontrusting - ook een kwestie van inspelen op het gevoel van onbehagen, dat hij een groot deel van de bevolking - vooral in de grote steden - leeft. Als de VVD kiezersvoordeel uit dat onbehagen kan halen, is dat mooi meegenomen. Tenslotte zijn de opiniepeilingen voor de partij van Nijpels nu ook weer niet zo bijzonder gunstig.

Dat neemt natuurlijk niet weg, dat het gevoel van onbehagen dat bij zeer veel mensen leeft, wel ernstig moet worden genomen. Tenslotte is het geen pretje wanneer je fiets voor de zoveelste keer is gejat, de telefooncel op de hoek van de straat weer eens is vernield als je er gebruik van wilt maken, of wanneer je als vrouw steeds vaker de kans loopt van je tas te worden beroofd. Dat winkeliers als de dood zijn wanneer een horde voetbalsupporters naar hun woonplaats komt is volkomen begrijpelijk. Tenslotte lopen ze een grote kans, dat hun ruiten worden ingegooid om van diefstal en plundering maar niet te spreken. Het is echter de vraag, of liever gezegd: het is een *weten* dat méér cellen, méér politie en hogere straffen in geen enkel opzicht bijdragen tot een vermindering van die 'kleine kriminaliteit'.

Opmerkelijk is nu, dat bij alle verontrusting die bijna dagelijks geventileerd wordt, vrijwel nooit een poging wordt ondernomen om te verklaren waarom de 'kleine kriminaliteit' zo'n vlucht heeft genomen. Want zeker is dat er ook in de jaren vóór de tweede wereldoorlog wel sprake was van 'kleine kriminaliteit', maar dat die in het niet zinkt bij wat er heden op dat gebied gaande is. Een enkele keer komt men een artikel tegen, waarin

een poging wordt gedaan om dat te verklaren. Zo verscheen er in *De Volkskrant* van 29 november '84 een artikel van drs. N.J.M. Pieck. In dat stuk nu schrijft hij, dat de daders van de 'kleine kriminaliteit' door hen, die meer aktie tegen de kleine kriminaliteit willen, worden gezocht in gemakkelijk te identificeren en te steryotyperen groepen als junks, krakers, buitenlanders, werkloze jongeren of een combinatie daarvan. De gemeenschappelijke belangstelling voor de 'kleine kriminaliteit' komt, volgens hem, op in een samenleving, die eigenlijk geen raad weet met de 'witte-borden-kriminaliteit'. Na eerst te hebben gewezen op "de zich dagelijks voortzettende openbaringen van de grote kriminaliteit: almaar nieuwe gifbelten, fraude in velerlei vormen, illegale export van kapitaal, omkoping (*smoergeld*), schaamteloze zelfverrijking (*sakken vullen à la Ogem en RSV*), speculatie in huizen en grond enzovoort", zegt hij dan verderop in zijn beschouwing:

"Het strafrechterlijk apparaat is nauwelijks in staat - zeggen milieudeskundigen, rijksaccountants en white-collar-criminologen - om de grote criminaliteit aan te pakken. Dus blijven wij met gevoelens van onmacht zitten. In die situatie biedt de kleine criminaliteit uitkomst. Die is concreet, directer merkbaar, te lokaliseren, grijpbaar. Hoewel zij veel minder ernstige gevolgen voor de samenleving heeft dan de grote criminaliteit, trekt ze toch aller aandacht: onbehagen, woede en frustratie kunnen worden geadresseerd."

Onder de witte-boorden-kriminelen rekent hij dan ook "een aantal politieke, industriële en financiële leiders", dat "wordt ontmaskerd als wetsovertreders". Namen noemt hij niet, maar die kan iedereen invullen. Aan het slot van zijn artikel komt hij dan tot de volgende konklusie:

"De vele verhalen over de kleine criminaliteit hebben een mythisch karakter. Zij roepen ons op tot eenheid en geven aan ons handelen een gemeenschappelijke oriëntatie. Zij verhullen de verzieking van de menselijke relaties in de samenleving die onder meer het gevolg is van het gebrek aan moreel geloofwaardige en inspirerende voorbeelden."

Het artikel van de heer Pieck is een goedbedoelde poging om wat meer licht te laten schijnen op de oorzaken van de 'kleine kriminaliteit', maar we menen er meteen aan toe te moeten voegen, dat hij in die poging is blijven steken. Want zo het al juist is, dat de oorzaak moet worden gezocht in de verzieking van de menselijke relaties in de samenleving en aan het gebrek aan moreel geloofwaardige en inspirerende voorbeelden, dan komt toch gelijk de vraag op hoe *dat* dan wel komt, wat *daarvan* dan wel de oorzaken zijn. Tot het stellen van die vraag komt drs. Pieck echter niet.

Velen zoeken de oorzaak van de 'kleine kriminaliteit' in de economische crisis waaronder ook Nederland gebukt gaat. Zonder te willen ontkennen dat deze crisis mede van invloed is, menen we toch, dat daarmee de wzenlijke oorzaak niet is blootgelegd. Want hoewel de crisis van nu vaak wordt vergeleken met die van de jaren dertig, valt bij vergelijking toch meteen op, dat er toen van een 'kleine kriminaliteit' als thans valt te konstateren gēen sprake was. Natuurlijk werd er ook toen wel wat uitgethaald door jongeren, maar vandalisme in omvang en betekenis als heden kwam echt niet voor. Er mag in de crisisjaren voor de tweede wereldoorlog door

enkele chinezen in de grote steden wat opium zijn gerookt, van gebruik van verdovende middelen kon niet worden gesproken. Junkies hebben we dan ook pas in de laatste tientallen jaren leren kennen. Ook de (brom)nozems zagen we pas in de jaren vijftig op het toneel verschijnen.

Wat er in de jaren tussen de twee wereldoorlogen wél te konstateren viel was een bloeiende jeugdbeweging. Op allerlei terreinen waren er jongerenorganisaties waarvan wel de bekendste en grootste de sociaal-demokratische AJC (Arbeiders Jeugd Centrale) was. Naast de jeugdbewegingen waren er de politieke partijen, die - in tegenstelling tot nu - zich in een grote belangstelling mochten verheugen. De ouderen onder ons zullen zich zeker de groots opgezette 1-mei-demonstraties van de sociaal-demokratische SDAP herinneren. Maar ook de bolsjewiki wisten zich toen nog verzekerd van een grote actieve aanhang. En in het jaar 1939 kwamen in Krasnapolsky te Amsterdam nog zo'n 1000 à 1200 mensen bijeen ter herdenking van de twintigste sterfdag van Domela Nieuwenhuis.

Dat alles is verleden tijd. Van enige interesse in politieke bijeenkomsten valt heden niets meer te bespeuren. Wel is na de tweede wereldoorlog nog geprobeerd de folklore van de 1-mei-demonstratie opnieuw leven in te blazen, maar die poging is grandioos mislukt. Op politieke bijeenkomsten komt geen hond meer. Overal hoort men de klacht, dat de mensen geen interesse meer hebben in de politiek.

Ook is na de tweede wereldoorlog nog wel geprobeerd om weer een grote jeugdorganisatie op poten te zetten. De kleinere jeugdorganisaties van de jaren voor de oorlog (o.a. NBAS, JVO, JCOB) waren reeds definitief ter ziele, maar voor de AJC heeft men serieuze pogingen gedaan haar te doen herleven. Waar de sociaal-democratie echter de doorbraak wilde - reden waarom de naam SDAP niet meer werd gebruikt, maar PvdA - was voor de jeugdbeweging de naam AJC blijkbaar ook te beladen om de doorbraak te kunnen bevorderen en werd voor de naam "Nieuwe Koers" gekozen. Helaas, 't tijdperk van de jeugdbeweging was definitief voorbij en daarom eindigde "Nieuwe Koers" in het niets. De nieuwe jeugdbeweging bleek niet levensvatbaar te zijn.

Vanwaar nu dat verschil? Vóór de tweede wereldoorlog een min of meer bloeiende jeugdbeweging en partijleven, de afwezigheid van 'kleine kriminaliteit' in grote omvang en ook was er geen vandalisme van betekenis. Ná de tweede wereldoorlog is er van een jeugdbeweging geen sprake meer. De politieke partijen weten geen interesse - laat staan enthousiasme - meer te wekken en in de grote steden zijn de drugs gewoon op straat te koop. De 'kleine kriminaliteit' tiert welig, mede als gevolg van het drugsgebruik, en het vandalisme loopt de spuigaten uit.

De opmerking van drs. Pieck, dat de menselijke relaties zijn verziekt is natuurlijk bijzonder vaag. Want wélke relaties zijn verziekt? Meent hij soms, dat er in de jaren voor de tweede wereldoorlog wel sprake was van menselijke relaties tussen bijvoorbeeld uitgebuite arbeiders en hun bazen? Of bijvoorbeeld tussen werklozen en figuren als Colijn, die regelmatig hun toch reeds zo geringe uitkering gingen korten? De menselijke relaties tussen een uitgebuite en onderdrukte klasse en de ondernemers- en heersende klasse hebben nooit bestaan. Niet uit 'verziekte relaties' valt de 'opstand der jongeren' te verklaren. Inderdaad, 'opstand der jongeren', want het zijn in hoofdzaak de jongeren, die zich aan 'kleine kriminaliteit', drugsgebruik en vandalisme schuldig maken. En wij kunnen tot geen andere konklusie komen dan deze: de jongeren zetten zich af tegen een maatschappij die hun helemaal niets te bieden heeft. Wanneer zij in de straten van

Amsterdam hun barricaden oprichten en slag leveren met de politie, dan zijn dat uitingen van hun haat tegen een maatschappij, die hen volkomen in de steek heeft gelaten. Die hun geen toekomst biedt en de atoombom als een zwaard van Damocles boven hun hoofd laat hangen.

Natuurlijk krijg je, wanneer zo een slag tussen bijvoorbeeld krakers en politie heeft plaatsgevonden, de huilerige verhalen in de pers over de vernielingen en over een tram die in brand zou zijn gestoken (hetgeen met de waarheid in strijd was) en wat dat allemaal niet kost. Tevens wordt er dan nog op gewezen, dat ze daarmee de sympathie verspelen. Nou, wat die kosten betreft, dat zal de jongeren, die dagelijks zien hoeveel geld er over de balk wordt gegooid en hoeveel er verdwijnt in de zakken van sjoe-melende politici, ambtenaren en ondernemers, nou net een rotzorg zijn. En wat die sympathie betreft: jongeren die zich verzetten tegen uitzetting uit een kraakpand, zullen bij de bestuurders zonder twijfel alle sympathie verspelen, want ze houden zich niet aan de 'demokratische spelregels'. En de sympathie van het grote publiek? In de beginjaren van de sociaal-demokratische beweging werden kolporteurs en vergaderingbezoekers meermalen afgetuigd door 'het grote publiek'. Hadden zij toen gehoor moeten geven aan de 'Oran Jefurie' en hun activiteiten staken? Als de berichten juist zijn is er in Groot-Brittannië bij 't 'grote publiek' ook weinig sympathie voor de stakende mijnwerkers. En wat die staking de Britse 'gemeenschap' kost is onvoorstelbaar. Moeten de Britse kompels daarom maar niet staken? Ze zullen wel wijzer zijn.

Een vraag die natuurlijk opkomt en die moet worden beantwoord is, waarom nu wel de jongeren in opstand komen tegen de maatschappij (vaak zonder zich daarvan bewust te zijn) en niet in de kisisjaren vóór de oorlog. Volgens ons moet men de oorzaak daarvan zoeken in het feit, dat de idealen van de burgerlijke revolutie (die tenslotte ook als basis dienden voor de sociaaldemocratie) nog niet geheel verdwenen waren. De burgerlijke revolutie met haar leus van 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' maakte een einde aan het feodale tijdperk. Maar de vrijheid die zij bracht was een vrijheid tot ongelimiteerde uitbuiting van een grote massa van arbeiders door een naar verhouding kleine groep van ondernemers. De gelijkheid van de burgerlijke revolutie was een gelijkheid voor de wet. Van een sociaal-ekonomische gelijkheid was geen sprake. Met de broederschap werd vanzelfsprekend niet een verbroedering van de sociale klassen bedoeld. Het was meer een broederschap van de bourgeoisie, een verbond van de bezittende en heersende klasse tegen het niets-bezittende en uitgebuite proletariaat. De niets-bezittende klasse was ook niet in de maatschappij geïntegreerd. Ze stond volkomen buiten de bestuurlijke organen. Stemrecht had zij niet. Het enige wat ze mocht was het verkopen van haar arbeidskracht aan de ondernemers tegen een prijs die in de regel door de laatsten werd vastgesteld. Er was sprake van grenzeloze uitbuiting en een roofbouw op de arbeidskracht van de grote massa.

Tegen deze achterstelling en tegen de ongelimiteerde uitbuiting van de arbeiders kwam verzet. Het waren vooral goedwillende burgers die zich inzetten voor de emancipatie van de arbeiders. Kiesrechtverenigingen en partijen ontstonden. Het begon met de Sociaal Democratische Bond van Dome-la Nieuwenhuis. Daarna kwam de Sociaal Democratische Arbeiders Partij, de SDAP van Troelstra c.s. Nog weer later kwam de afsplitsing van de SDAP, de Sociaal Democratische Partij (SDP), die zich na de Russische revolutie van 1917 Communistische Partij Holland (CPH) zou noemen. De strijd van deze or-

ganisaties voor de *emancipatie* en voor betere levensomstandigheden van de arbeiders, waarvan men *daecht* dat het een strijd voor een socialistische samenleving was, vond een gunstige voedingsbodem en wist veel mensen te aktivieren. Deze partijen gaven de mensen een stuk idealisme. Zij wisten grote delen van de arbeidersklasse aan hun zijde te krijgen. Dáárom kon men in de jaren vóór de tweede wereldoorlog spreken van een bloeiend partij- en jeugdbewegingsleven, ondanks dat de materiële levensomstandigheden van zowel de arbeiders als van de jongeren een heel stuk slechter waren dan nu. Ook toen de emancipatie van de arbeidersklasse in de jaren na de eerste wereldoorlog grotendeels voltooid was - er kwam algemeen kiesrecht en bepaalde sociale voorzieningen - bleef het enthousiasme en aktivisme voorlopig nog bestaan, want traditie en geloof hebben een taai leven. En het geloof, dat de aktiviteiten van de 'socialistische' partijen waren gericht op het verwezenlijken van een socialistische maatschappij, aan welker verwezenlijking ook de jeugdbeweging kon bijdragen, bleef voor 'n zeer rgoot deel van de arbeidersklasse voortbestaan tot aan de tweede wereldoorlog.

Van dat alles is niets meer over. De partijen bleken in de jaren ná de tweede wereldoorlog niets anders te zijn dan organen ter verdediging en bestendiging van de kapitalistische maatschappij. Het verschil tussen de diverse partijen verdween meer en meer. Uiteindelijk blijken ze dan ook gewoon inwisselbaar te zijn. De praktijk heeft laten zien dat de 'socialistische' partijen evengoed de belangen van de bourgeoisie kunnen behartigen als de confessionele en liberale partijen. Het is dan ook geen wonder, dat de arbeiders voor de partijen alle interesse hebben verloren. Natuurlijk, uit traditie stemt men nog op een bepaalde partij, maar van aktiviteit of enthousiasme voor een partij is bij de arbeiders geen sprake meer. Voor de 'socialistische' partijen geldt alleen nog 't behartigen van het 'algemeen belang', dat niets anders is en niets anders kan zijn dan het belang van de heersende en bezittende klasse. Daaraan hebben de arbeiders geen boodschap, ook al beredeneren ze dat niet bewust.

De jeugd, niet beladen met politieke tradities, ziet in het partijleven van deze tijd al helemaal niets wat haar kan boeien. De machinaties van de politici zijn van dien aard, dat ze bij de jeugd alleen maar afschuw kunnen wekken. Daarom reageert een deel van de jeugd haar afschuw en haat tegen de maatschappij af in vandalisme. Interesse voor de belangen van een gemeenschap, die ook met haar belangen totaal geen rekening houdt, heeft zij niet. Een ander deel van de jeugd vlucht voor de ellendige werkelijkheid van alle dag in de drugs of in de één of andere sekte. De Baghwan heeft niet voor niets zoveel aanhang gekregen om van de Jehova's en hoe al die sektes mogen heten maar te zwijgen. Daar zoeken veel jongeren dan de geborgenheid, die de maatschappij hen niet kan bieden.

Als de kunst een afspiegeling is van de maatschappij waarin de bedrijvers van die kunst leven, dan kunnen we ook in de werken van de moderne kunstenaars de chaos van de maatschappij terugvinden. Net zomin als aan de maatschappij heb je aan de moderne kunst, zoals die tot uitdrukking komt in zowel de schilder- en beeldhouwkunst als in de poëzie, enig houvast. Het is een en al chaos. Het maakt niet meer uit of een schilderij op z'n kop hangt, op z'n zij of recht.

O zeker, ook eerder hebben we al een moderne kunststroming zien opkomen. Tijdens de jaren van de eerste wereldoorlog ontstond het Dadaïsme. Niet toevallig ook in een periode van rampspoed, ellende en chaos. Het Dadaïsme werd echter in de jaren twintig al weer ten grave gedragen omdat

het tijdperk voor die kunst blijkbaar nog niet gekomen was.

Inderdaad, de 'kleine kriminaliteit', het vandalisme, het vechten met de politie, de moderne kunst, het drugsgebruik en het toetreden tot één van de vele sekten, moet deels worden gezien als een verzet tegen de maatschappij, deels als een vlucht uit de verontrustende, dreigende werkelijkheid. Een maatschappelijke werkelijkheid die niets meer te bieden heeft, een maatschappij die totaal verloederd is, een verloedering die begint bij politici, bewindvoerders en ondernemers en die tot uitdrukking komt in de 'grote kriminaliteit' zoals het financieel sjoemelen van Lubbers, Van Aardenne en Haecx, het in de zak steken van vier miljoen aan smeergeld door Bernhard, 't grote graaien bij OGEN en RSV, de miljoenenfraude bij het bedrijf De Vleeschmeesters, waarvan Anton Dreesman, Barend Biesheuvel en de voormalige CNV-voorzitter Jan Lanser commissaris waren (of nog zijn?), de fraudes en geldmanipulaties bij het ABP, enzovoort, enzovoort. De lijst zou eindeloos aan te vullen zijn. En dan hebben we het nog niet over het chemisch afval waarmee Philips, Philips Duphar, Shell, Akzo en joost mag weten welke bedrijven nog meer, Nederland tot één grote gifbelt hebben gemaakt.

Al die smeerlapperij vindt zijn oorzaak in het feit, dat deze samenleving zichzelf eigenlijk heeft overleefd en in ontbinding verkeert. Waar de verrotting van deze maatschappij begint bij de kop (de grote heren van de politiek en het ondernemerdom) kan men niet verwachten, dat er aan de staart niets van te merken zou zijn. Diezelfde ontbinding is de oorzaak van de 'kleine kriminaliteit', van het vandalisme en het drugsgebruik. We leven als het ware in een vacuüm, een tijdperk waarin de oude maatschappij zichzelf heeft overleefd en een nieuwe zich nog niet heeft aangediend. Het geroep om maatregelen tegen de 'kleine kriminaliteit' zal daarom nutteloos zijn. Wat men ook zal proberen - meer politie, meer cellen of zwaardere straffen - het zal allemaal niet helpen. Het maatschappelijk ontbindingsproces is niet te keren. Er zit niets anders op dan te wachten tot het tijdstip dat een nieuwe maatschappijvorm zich aandient. Tot zolang zullen we moeten leren leven met de 'kleine kriminaliteit', die tenslotte veel en veel minder bedreigend is dan de kriminaliteit.

=====

VERANTWOORDING VAN DE BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(4e kwartaal 1984)

G.A. te A. f 35,-; B. v. B. te M. f 10,-; H.B. te L. f 100,-; J.W.D. te A. f 25,-; G.A. de P. te B. f 50,-; A.F.M.W. te M. f 25,-; A.H.Z. te H. f 50,-; J.K. te Z. f 25,-; W. v. D. te St. A. f 8,34; H. v. B. te L. f 27,87; G.C.J.K. te U. f 25,-. Totaal f 381,21. Totaal over 1984 f 2.733,34.

Allen die er aan hebben bijgedragen dat ook in het afgelopen jaar "Daad en Gedachte" weer elke maand kon verschijnen onze hartelijke dank. We hopen, dat we ook in het nieuwe jaar op hun bijdrage kunnen rekenen en dat de laken en luiaards nu eens op tijd wat geld overmaken. Want.... er zijn toch altijd wat lezers, die zich er wel wat al te gemakkelijk van af maken. Laten ook zij eens tonen, dat zij "Daad en Gedachte" serieus nemen.

BoekbesprekingH E T G A A T U I T S T E K E N D

Elke maandagochtend vindt men op pagina twee van *De Volkskrant* een *gastcolumn* waarin een bepaalde topman uit het bedrijfsleven dan z'n mening geeft over bepaalde gebeurtenissen in het bedrijfsleven, over maatregelen van de regering, enz. Het is niet verwonderlijk, dat in die artikelen meermalen wordt gepleit voor lastenverlichting van 't bedrijfsleven en dat er regelmatig op wordt gewezen, hoe belangrijk de ondernemingen en hoe goed de ondernemers toch wel zijn. Gaat er eens iets mis met een bedrijf, dan mag er niet zoveel over worden geschreven, want dat geeft de ondernemers maar een slechte naam en dat verdienen ze niet.

Maandag 10 december was prof. dr. drs. Anton Dreesman weer eens aan de beurt om zijn mening te geven over de gebeurtenissen bij RSV. De zienswijze van Dreesman komt er eigenlijk op neer, dat niet alleen de managers aan de ondergang van RSV schuldig zijn, maar ook en vooral de overheid. Dat alles voor de televisie breed is uitgemeten met de verhoren van de commissie Van Dijk was al helemaal fout. Daaruit zou, volgens hem, de misvatting kunnen ontstaan, dat deze televisiebeelden een juiste indruk zouden geven van ondernemend Nederland. Dreesman vervolgt dan:

"Het is daarbij de verantwoordelijkheid van de media er blijvend voor zorg te dragen, dat een dergelijke indruk door een evenwichtiger journalistiek wordt bijgesteld. Het geleidelijke herstel van de ondernemingsgezindheid, die in ons land zulk een ontstellende schade heeft geleden, eist dat."

Nu mag het als bekend worden verondersteld, dat ondernemers in de regel nogal brutaal zijn. Op die regel maakt Anton Dreesman geen uitzondering, integendeel: deze man, die bergen boter op zijn hoofd heeft, is zo hondsbrutaal de journalistiek de schuld te geven van het slechte ondernemingsklimaat. Het komt niet in z'n botte hoofd op, dat er van een slecht ondernemingsklimaat geen sprake zou zijn, wanneer er niet in het bedrijfsleven met allerlei cijfers en jaarverslagen werd gegoocheld en op grote schaal gefraudeerd. Dreesman zelf is daarvan een goed voorbeeld. Hij immers was samen met Barend Biesheuvel en ex-CNV-voorzitter Jan Lanser commissaris bij De Vleeschmeesters, die groot zijn geworden door sociaal wanbeleid, zwarte lonen en miljoenenfraude. Er hing in de eerste helft van het jaar 1983 zelfs een proces boven het hoofd van de drie commissarissen. Later hebben we daar niets meer van gehoord. Wel hebben we gelezen, dat de directeur van De Vleeschmeesters is veroordeeld. Nu zal wel niet te bewijzen zijn, dat de drie commissarissen mede-verantwoordelijk zijn voor de oplichting van de Europese Gemeenschap van zo'n 21 miljoen gulden, maar er valt dan toch zeker te konstaten, dat de drie commissarissen schromelijk tekort geschoten zijn en niet voor hun taak berekend. Men zou van Dreesman daarom verwachten, dat hij zich een beetje op de achtergrond zou houden, maar nee, de grootheidswaan en de zelfoverschatting van die man zijn daarvoor veel te groot.

Dat het niet de media zijn, die het ondernemerdom aan de schandpaal negelen, maar juist de ondernemers zelf, is overduidelijk aangetoond door

Pieter Lakeman in zijn pas verschenen boek *Het gaat uitstekend*, met als ondertitel *Zwandel en wanbeleid in het Nederlandse bedrijfsleven*. Lakeman neemt niet alleen de ondernemingen op de korrel, maar ook de accountants, die heel vaak valse en foute jaarverslagen ondertekenen, en er door middel van die foute jaarverslagen aan meewerken, dat het publiek wordt misleid. Op die manier wordt bijvoorbeeld gesuggereerd, dat het heel goed met het bedrijf gaat, zodat de koersen van de aandelen omhoog gaan. De zwandel op dat gebied schijnt enorm te zijn. Lakeman geeft daarvan vele voorbeelden. Het resultaat is geweest, dat op een jaarvergadering van het Nivra (de beroepsorganisatie van de accountants) de voorzitter van die organisatie, de heer A. Bosman, Pieter Lakeman heeft beschuldigd van een 'heksenjacht' op de accountants. Volgens Bosman maakt Lakeman zich schuldig aan "pertinente onwaarheden en halve waarheden". "Dat accountants er bij staan te kijken, dat zij geregeld jaarrekeningen goedkeuren waarvan zij weten dat die fout zijn, wil het bestuur als een onjuiste en ongefundeerde verdachtmaking categorisch tegenspreken", aldus voorzitter Bosman. Op de kritiek van de accountants heeft Lakeman gereageerd met de woorden: "Als er in mijn boek sprake is van laster zoals wordt beweerd, dan kan men 't boek binnen een dag uit de handel hebben". Dat zou dan kunnen via de rechter. Tot nu toe hebben de accountants daarop echter nog geen beroep gedaan. We moeten dus zonder meer aannemen, dat Lakeman met z'n vele voorbeelden over fout accountantsgedrag volkomen gelijk heeft.

Maar niet alleen de accountants, maar o.a. ook Jelle Zijlstra, voormalig president-direkteur van de Nederlandse Bank en de huidige topman van die instelling, Willem Duisenberg, wordt onbetamelijk gedrag verweten en het tekortschieten in hun controle op andere banken. Dit komt vooral naar voren in het hoofdstuk over de ondergang van de Tilburgse Hypotheekbank. Aan Duisenberg wordt tevens verweten, dat hij namens 't Nederlandse bankwezen garantiesommen aan vrijwel alle grote crediteuren heeft uitbetaald en vrijwel alle kleine crediteuren overgeslagen. Nu verwondert ons dat helemaal niet, want Duisenberg heeft al meerdere malen laten blijken, dat je volgens hem zoveel mogelijk moet halen bij de kleintjes om dat aan de groten te kunnen geven.

Dat ook de politici daaraan meedoen blijkt duidelijk uit het optreden van de voormalige minister Van der Stee. Dat is ook zo'n man die opkomt voor de groten. Toen de Koninklijke Scholten Honig in 1977 steun aanvraag had Fons van der Stee helemaal geen haast. Zou hij meteen die steun hebben gegeven, dan was het ten goede van het bedrijf gekomen en dat was niet de bedoeling. Daarom wachtte hij tot het bedrijf genoodzaakt was geweest de zekerheden over te dragen aan de banken. Toen dat voor elkaar was kwam Van der Stee meteen over de brug met f 200 miljoen aan steun, die natuurlijk meteen terecht kwam in de kas van de Amro en andere banken.

We zouden wel door willen gaan met het geven van voorbeelden uit het boek van Lakeman, maar dat is ondoenlijk. Laten we alleen nog vermelden, dat hij onder andere behandelt: de geldmanipulaties bij het kachelbedrijf en ijzergieterij Vulcaansoord in Terborg en bij de HAL te Rotterdam, de ondergang van OGEM, Koninklijke Scholten Honig, Vandervliet-Werning, Nederhorst, OGEM, de Tilburgse Hypotheekbank en RSV. Daarnaast worden nog vele andere zaken behandeld, zoals bijvoorbeeld het optreden van de tuchtraad van accountants.

Wij menen dat Pieter Lakeman hiermee een boek heeft geschreven, dat een duidelijk licht werpt op dat deel van het bedrijfsleven, waarvan we nu

weten, dat het frauderen en sjoemelen er hoog in het vaandel staat. Van de rest kunnen we het alleen maar vermoeden. Het is daarom niet verwonderlijk, dat Lakeman in ondernemerskringen niet erg gezien is en de bijnaam van "*de horzel*" heeft. Wij kunnen z'n activiteiten - het aan het licht brengen van zwendel en mismanagement - alleen maar toejuichen, want het bevestigt nog eens wat we weigenlijk al lang wisten.

Het boek, dat leest als een roman (geen geringe verdienste), omvat 185 pagina's en is verschenen bij De Haan te Weesp. De prijs is f 19,50.

=====

W A S D R E E S W E R K E L I J K E E N A A N T A L J A R E N

E E N R A D I K A L E F I G U U R I N D E S . D . A . P . ?

Zonder enige twijfel is dr. W. Drees sr. een der belangrijkste architecten geweest van de sociale wetgeving, waarmee na de tweede wereldoorlog de kroon werd gezet op de burgerlijke - zo men wil de politieke - emancipatie van de arbeidersklasse. Als de liberaal Thorbecke een wegbereider en een der voornaamste grondleggers der burgerlijke democratie mag worden genoemd, dan kan Drees, eerder dan wie ook, als haar voltooiër worden aangemerkt. Maar was dezelfde Drees óók in een bepaalde periode van zijn leven en gedurende een aantal jaren een radikale figuur die tamelijk 'links' stond in de S.D.A.P. waarvan hij deel uitmaakte? Ja, zegt de als politiek kommentator aan *Het Parool* verbonden journalist H.A. van Wijnen, die deze stelling verkondigt in een onlangs verschenen boek, dat als titel heeft: *Willem Drees democraat* 1).

Onze opvatting staat daar lijnrecht tegenover. Inderdaad kan ook naar onze mening de oude Drees niet beter dan met 't woord democraat gekarakteriseerd worden, maar men dient daarbij dan wel duidelijk te maken, dat hij weliswaar niet minder, maar ook nooit méér dan een b u r g e r l i j k democraat was. We zijn het met Van Wijnen eens, dat Drees, als minister-president en aanvoerder van de naoorlogse sociaaldemokratie '*de vleesgeworden harmoniegedachte*' was. Maar de 'radikale jaren' van Drees kunnen wij niet ontdekken. In een pamflet, dat de PvdA liet verspreiden bij de verkiezingen van 1952 werd terecht en nadrukkelijk opgemerkt, dat Drees een 'nationale figuur' was, die 'er altijd naar had gestreefd het h e l e Nederlandse volk te vertegenwoordigen'.

Dat Drees dicht bij Troelstra heeft gestaan en dat hij tien jaar na Troelstra's dood nog blijk gaf grote bewondering voor hem te koesteren, zouden wij niet graag willen tegenspreken. De konklusies die Van Wijnen hieraan verbindt zijn ons inziens echter slechts dan aanvaardbaar indien men Troelstra als een radikaal, als een 'revolutionair' beschouwt. Doet men dat niet, houdt men het zogenaamde 'radikalisme' van Troelstra voor

1) H.A. van Wijnen, *Willem Drees democraat*. Uit. Van Holkema en Warendorf, Weesp. Prijs f 29,50.

niet meer dan een m y t h e , dan missen de op het eerste gezicht scherpzinnige redeneringen van de heer Van Wijnen iedere reële grondslag.

Van Wijnen herinnert eraan, dat Drees zelf, toen hij op latere leeftijd zijn *Zestig jaar levenservaring* te boek stelde, verklaard heeft dat hij de verwachtingen die Troelstra in november 1918 koesterde 'van het begin af niet heeft kunnen delen'. Het is een mededeling, die volgens Van Wijnen niet klopt met de werkelijke positie die Drees in de genoemde novembermaand heeft ingenomen. Van Wijnen baseert zich hierbij op de, door de historicus Scheffer teruggevonden notulen van de vergaderingen die de kopstukken van de SDAP op 10 november 1918 in Rotterdam hebben gehouden 2).

Volgens die notulen is o.a. Drees komen aanzetten met berichten, die er op zouden kunnen duiden, dat in overheidskringen grote nervositeit heerste. "Geeft", zo vraagt Van Wijnen zich naar aanleiding daarvan af,

"Geeft iemand wel crisisberichten af als hij de revolutie afwijst en moet weten dat dergelijke berichten het onvermijdelijke gevolg hebben bij te dragen tot revolutionaire verwachtingen? Het is veeleer aannemelijk, dat de boodschapper van die berichten op dat moment zelf nog onder de indruk van de Haagse nervositeit was en met de mogelijkheid van een revolutie rekening hield."

Van Wijnen konstrueert hier een tegenstelling tussen de jonge en de rijpere Drees. Een dergelijke tegenstelling is er niet wanneer men zowel omtrent de SDAP als over Troelstra en met name omtrent diens rol in 1918 een andere opvatting huldigt dan de gangbare, wanneer men géén rekening wenst te houden met mythen maar met feiten.

Die andere opvatting is vroeg onder woorden gebracht door Saks 3). Deze heeft bij diverse gelegenheden gewezen op het slechts schijnbaar proletarische, in werkelijkheid strikt burgerlijk karakter van de SDAP. Haar leider Troelstra heeft hij nimmer voor een 'revolutionair' gehouden. In november 1918 wenste Troelstra, volgens Saks, de revolutie al evenmin als Drees haar wenste. Hij wilde "een revolutie overbodig maken door de bourgeoisie te intimideren". Met zijn naaste politieke vrienden heeft hij er over beraadslaagd, hoe men "een revolutie der revolutionairen zou kunnen voorkomen" 4).

Dat is een zienswijze die grondig verschilt van die van Scheffer, die vast blijft houden aan de mythen, ofschoon er juist in zijn boek, her en der verstrooid, diverse passages voorkomen die de analyse van Saks bevestigen. Bekijkt men, zonder respect voor gevestigde meningen, de zaken aldus, dan zijn mededelingen over nervositeit in regeringskringen géén "bijdragen tot revolutionaire verwachtingen", doch enkel argumenten, dat het inderdaad de hoogste tijd is de 'revolutionairen (die buiten de SDAP dienen te worden gezocht) de wind uit de zeilen te nemen'.

Volgens Van Wijnen heeft de naoorlogse sociaaldemocratie (de PvdA dus) "wel de naam, maar niet de geestelijke erfenis" (van de vooroorlogse) "aan-

2) Dr. H.J. Scheffer, *November 1918*, Rotterdam 1968.

3) J. Saks was de schrijversnaam van Pieter Wiedijk (1867-1938), die in een reeks van bijzonder knappe opstellen o.a. de ontwikkeling van de SDAP kritisch heeft becommentarieerd. Vgl. *Daad en Gedachte* van januari 1984 en april 1984.

4) J. Saks, *De week der dupes*, Soc. Opstellen II, blz. 230.

vaard". Wij vinden dat nu een zonderlinge bewering, waarmee de werkelijkheid precies op haar kop werd gezet. De naoorlogse sociaaldemokratie wilde zich niet SDAP blijven noemen omdat zij nauwelijks nog behoefte had aan het handhaven van een mythe, doch ze is van de vooroorlogse partij wel degelijk de geestelijke erfgenaam. Ten onrechte spreekt Van Wijnen van een "revolutionair verleden" van de SDAP, dat zou zijn "afgezworen" toen zij "in de jaren dertig niet minder dan een reuzenzwaai maakte". Hij doelt op de aanvaarding van een nieuw beginselprogramma in 1937.

Van een dergelijke "reuzenzwaai" nu, is geen sprake. Als Van Wijnen beweert, dat de aanvaarding van dat programma betekende, dat voor de radicale periode het doek definitief gevallen was, dan werpen wij hem tegen, dat in de SDAP voor enig radikalisme het doek nimmer was opgegaan.

Van Wijnen schrijft ergens in zijn boek, dat Drees in 1918 "met de meerderheid van zijn partij een revolutie van eigen makelij had afgewezen en de evolutionaire lijn had gesteund die hij de rest van zijn leven zou blijven voorstaan". Naar onze opvatting - welke die van Saks is - is dat volstrekt niet in strijd met het feit, dat Drees in de beruchte novembermaand dichter bij Troelstra stond dan vriend en vijand wel heeft aangenomen. Beschouwt men Troelstra's positie daarentegen als 'revolutionair', zoals Van Wijnen kennelijk doet, dan is de ene schets die hij van Drees op papier zet in strijd met de andere.

Uit het boek waarmee we ons hier bezighouden rijzen inderdaad twee typen van Drees op: de man mét en de man zonder radikaal (bedoeld is: revolutionair) verleden. De lezer blijft dientengevolge zitten met een aantal vaagheden en onnauwkeurigheden. Zien wij het goed, dan is dat een gevolg hiervan, dat Harry van Wijnen tewerk gaat als de vlotte, de haastig schrijvende, zich nauwelijks de tijd tot bezinning en overweging gunnende journalist en maar weinig weg heeft van een serieuze historische onderzoeker.

Soms leidt de werkwijze van Van Wijnen tot regelrechte onzin, soms tot grove onjuistheden. Van het eerste is bijvoorbeeld daar sprake, waar hij de theorie van het afsterven van de staat aldus weergeeft, dat "als er geen heersende klasse meer was en geen verschil meer tussen uitbuiters en uitgebuitenen, niemand de staat meer nodig zou hebben". Maar óf er zijn uitbuiters, en dan zijn er uiteraard ook mensen die uitgebuit worden, of wel: de uitbuiting is opgeheven en dan zijn er noch uitbuiters, noch uitgebuitenen. Het idee, dat er - op welk moment dan ook - tussen hen die uitbuiten en hen die uitgebuit worden geen verschil meer zou bestaan, vloekt zowel met de taalkunde als met de sociale praktijk.

Een grove onjuistheid is daar te vinden, waar Van Wijnen over de munitierij op De Zeven Provinciën komt te spreken. Hij noemt het werpen van de zogenaamde 'waarschuwingbom'

"...een strafmaatregel.. waarvoor minister-president Colijn weinig bedenktijd en weinig overleg nodig had. Van de ministers was alleen de minister van Oorlog, Deckers, in het besluit tot bombarderen gekend, maar die was daarvan pas op de hoogte gesteld nadat Colijn de autoriteiten telegrafisch zijn toestemming had gegeven."

In een noot deelt Van Wijnen mee, dat hem deze bijzonderheid op 12 april 1971 door oud-minister Deckers is verstrekt. Ten tijde van de munitierij op De Zeven Provinciën - februari 1933 - was Colijn echter geen minister-

president. Hij werd dat pas ná de verkiezingen van april. Op 26 mei werd het door hem geformeerde kabinet beëdigd: op 31 mei legde hij zijn regeringsverklaring af. In februari was hij lid van de Eerste Kamer. Toen de heer Deckers zijn mededeling aan Van Wijnen deed, heeft hem waarschijnlijk op dit punt zijn geheugen in de steek gelaten en Van Wijnen schijnt de zaak niet te hebben geverifieerd. Niet Colijn, maar Ruys de Beerenbrouck was in februari 1933 minister-president 5).

Van Wijnen is slordig. Op blz. 11 wordt verwezen naar een niet bestaand vijfde deel van Troelstra's *Gedenkschriften*, waar het vierde deel is bedoeld, in diverse noten wordt niet aangegeven wáár precies de geciteerde passage is te vinden, op blz. 114 noemt hij ir. J.W. Albarda de minister van sociale zaken in het kabinet-De Geer ofschoon deze de minister van waterstaat was en Jan van de Tempel belast was met sociale zaken. Elders in het boek (in een fotobijschrift op blz. 146) wordt Albarda wél op korrekte wijze als minister van waterstaat in bedoeld kabinet aangeduid.

Behalve slordig doet Van Wijnen ook onnodig gewichtig. Een vrij mager literatuurlijstje - waarin n.b. een vrij vaak door hem geciteerd werk als dat van de politicoloog H. Daalder ontbreekt - is nog veel magerder dan het lijkt, doordat Van Wijnen ieder werk dat door twee auteurs is geschreven ook tweemaal opvoert.

En wat te denken van de 'toelichting' waarvan hij al direkt op blz. 7 een mededeling van een zuster van Drees voorziet? "Als jongen", verklaarde zij in 1951 in een interview, "las haar broer viermaal een serie boeken van tweeëntwintig delen". "Waarschijnlijk de werken van Marx", veronderstelt Van Wijnen, die volstrekt onbekend blijkt met het feit, dat toen Drees jong was, er nog geen uitgave van Marx in een dergelijk aantal delen bestond, dat diens jeugdwerken pas in de jaren '30 in druk verschenen, een werk als de *Grundrisse* nog veel later. Wat men de heer Van Wijnen ook 'verwijten' kan, een grondige bekendheid met zijn onderwerp zeer zeker niet.

-
- 5) Pikante bijzonderheid: toen drs. J.M. den Uyl in *Het Parool* van 21 december j.l. het boek van Van Wijnen besprak, verweet hij hem een bepaalde informatie van Drees niet te hebben nage trokken. Tegelijkertijd echter legde hij, klakkeloos Van Wijnen volgend, evenals hij verband tussen de muiterij op De Zeven Provinciën en het beleid van 'het kabinet-Colijn'.

=====

SERIE 'ARBEIDSDISCIPLINE IN RUSLAND' WORDT TIJDELIJK ONDERBROKEN

Tot onze spijt zijn wij genoodzaakt de serie 'Arbeidsdiscipline in Rusland' tijdelijk te onderbreken. Een volgende aflevering zal zeker niet vóór april kunnen verschijnen. De reden is, dat de schrijver van de serie op het ogenblik buitenlands vertoeft, een omstandigheid die niet was te voorzien. Wij vragen van de geïnteresseerde lezer begrip en geduld. Het werk van de auteur in kwestie kan niet door een ander van onze groep worden overgenomen, aangezien hij in ons midden de enige is, die in staat is om Russische bronnen te raadplegen.

=====

IN CHINA ZIJN DE MANAGERS AAN DE MACHT

"Alle macht aan de managers". Onder deze kop publiceerde het Franse dagblad *Le Monde* op 12 oktober 1984 een reportage uit Peking. De korrespondent van deze krant drukte zich even beknopt als duidelijk uit. Evenals andere westerse verslaggevers - die van de *New York Times* bijvoorbeeld - liet hij er geen enkele twijfel over bestaan of winstmakerij, akumulatie van kapitaal, kapitalistische wedijver tussen bedrijven, private handel en dat soort zaken zijn in het huidige China aan de orde van de dag. Maar hij legde, méér dan zijn kollega's de nadruk op het feit, dat dit alles vergezeld is gegaan van de opmars van een nieuwe heersende klasse. Ze bestaat uit de managers, waarvan in de titel boven zijn beschouwing sprake was. Zo de partijbureaucratie die bijna een kwarteeuw lang haar stempel op het maatschappelijk leven in China heeft gedrukt al niet volledig voor haar het veld heeft moeten ruimen, zij heeft in ieder geval iedere praktische zeggenschap of invloed aan haar moeten prijsgeven.

Vrijwillig is dat natuurlijk niet gebeurd. Tussen de oude bureaucratie en de nieuwe klasse heeft zo'n dikke vijftien jaar, nu eens openlijk, dan weer achter de schermen, met wisselend succes een felle en verbeterde strijd gewoed. Successen van de managersklasse waren meer dan eens van tijdelijke aard en gedurende lange tijd was haar uiteindelijke zege, hoe onvermijdelijk ook, allesbehalve zeker.

Als wij de overwinning van de nieuwe klasse in China 'onvermijdelijk' noemen, dan bedoelen wij, dat zij in de maatschappelijke ontwikkeling zelf lag opgesloten. Wanneer de Chinese autoriteiten verklaren, dat de recente sociaal-ekonomische hervormingen 'allesbehalve een herstel van het kapitalisme' betekenen, dan hebben zij gelijk. Er is hierom van een 'herstel' van het kapitalisme geen sprake, omdat er ook ten tijde van Mao van kapitalisme in China sprake was. Voor de loonarbeid verrichtende klasse maakt het niets uit of de produktiemiddelen aan private ondernemers toebehoren, dan wel staatseigendom zijn. Zowel in het ene als in het andere geval zijn zij verkopers van de waar arbeidskracht en producenten van meerwaarde. Het staatskapitalisme echter, wat China kende, gehoorzaamt aan de kapitalistische ontwikkelingswetten niet minder dan welk kapitalisme ook. En in dat staatskapitalisme ligt de vorming van een nieuwe klasse opgesloten.

Met het ontstaan daarvan wordt het staatskapitalisme niet in privaatkapitalisme getransformeerd of terugveranderd. Managers zijn géén private ondernemers, maar ze zijn bepaald evenmin bureaukraten. De definitieve zege van de managersklasse betekent, dat de samenleving bevrijd wordt van het bureaukratische korset, dat een verdere ontwikkeling van de produktiekrachten en de produktiewijze belemmert.

In China wordt de nieuwe fase waarin de Chinese maatschappij is komen te verkeren "socialisme van Chinese signatuur" genoemd. Het gaat daarbij, schrijft de korrespondent van *Le Monde*, om ingrijpende ekonomische hervormingen, waarvan Deng Xiaoping de architect is en de betrokken journalist verheelt niet, dat die hervormingen s t a a t s k a p i t a l i s t i s c h e hervormingen zijn.

Diverse westerse waarnemers, die eveneens hebben gewezen op Deng Xiaoping als drijvende kracht bij de jongste ontwikkelingen in China, stelden de vraag, wat of er wel zou gebeuren ná diens dood. Voor ons is dat in het geheel geen vraag, aangezien wij van mening zijn, dat de ingrijpende her-

vormingen in kwestie minder aan Deng Xiaoping te danken zijn, dan wel dat diens machtspositie voortspuit uit de onvermijdelijkheid van de economische hervormingen. De nieuwe heersende klasse is niet door Deng geschapen, maar Deng is de exponent van de nieuwe heersende klasse en tegelijk met háár ster is de ster van Deng gerezen. Als Deng er niet meer is komt er ongetwijfeld een nieuwe exponent van het Chinese managerdom naar voren. En zelfs wanneer de verslagen partijbureaucratie nog een poging zou wagen tot herovering van het verloren terrein, dan kan een dergelijke poging, hetzij kort, hetzij van wat langere duur, slechts tot mislukking zijn gedoemd.

Tegelijk met de thans verslagen partijbureaucratie is ook de partij-ideologie - ofschoon die natuurlijk een taaier leven heeft - in aanzienlijke mate aangetast. De in 1975 overleden 'grote roerganger' is heden ten dage niet meer dan een schim, en de herinnering aan hem vervaagt hoe langer hoe meer. Een duidelijk symptoom van de aantasting der maoïstische ideologie is de onlangs door Chinese autoriteiten afgelegde verzekering, dat het "marxisme verouderd is en geen enkele bijdrage van betekenis voor China meer kan leveren". Die uitspraak echter berust op een misverstand.

Wanneer de Chinese autoriteiten bedoelen, dat de hele filosofie van Mao Tse-toeng haar betekenis voor China heeft verloren, dan kan de juistheid van hun uitspraak moeilijk worden betwist. Alleen... de filosofie van Mao heeft met het marxisme niets te maken. Het maoïsme is niets meer (maar ook niets minder) dan de theorie van de burgerlijke revolutie in China, zoals het leninisme de theorie is van de burgerlijke revolutie in Rusland. Het begrip daarvan, dat wil zeggen het inzicht in de onlosmakelijke samenhang tussen maoïsme en leninisme met respectievelijk de maatschappelijke verhoudingen en de historische mogelijkheden hetzij in China, hetzij in Rusland, is juist aan een marxistische analyse te danken. Zowel Nederlandse als Franse marxisten hebben, op grond van het staatskapitalistisch karakter van het moderne China de uiteindelijke overwinning van de managers-klasse voorzien.

Wat de Chinese machthebbers marxisme noemen, is een radikale theorie, die paste bij de klassenverhoudingen, zoals die in China bestonden aan de vooravond van de revolutie en nog in de eerste tijd nadat zij uiteindelijk was geslaagd. Maar juist door het slagen, door de voltooiing van deze burgerlijke revolutie in China, werden stuk voor stuk de wortels van deze theorie vernietigd. Zij paste niet meer bij het China van de nieuwe heersende klasse, zomin als de leuze 'Vrijheid, gelijkheid en broederschap' nog paste bij het kapitalistische Frankrijk van ná de Grote Revolutie en zomin als 'oud-testamentische' ideeën nog opgeld konden blijven doen nadat de Engelse revolutie zich eenmaal had voltrokken. Het maoïsme paste bij het China van 1949, het pragmatisme van Deng en zijn naaste medewerkers past bij het China van de jaren '80.

Het pragmatisme van de nieuwe Chinese managersklasse wordt het duidelijkst tot uitdrukking gebracht met de bekende uitspraak van Deng, dat het 'er weinig toe doet of een kat zwart of grijs is, als ze maar muizen vangt'. Dat komt nauwkeurig overeen met de opvatting van een Westeuropese kapitalist, dat het er weinig toe doet of zijn arbeiders 'communist' dan wel katholiek of protestant zijn, zolang ze maar meerwaarde scheppen. De overeenkomst, zo zal naar wij hopen de lezer begrijpen, is natuurlijk niet toeval-
lig.

=====